

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

รูปแบบของการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการทดลอง (Quasi-experimental design) แบบ pretest - posttest โดยการใช้แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผู้ป่วย ศึกษาถึงการดูแลตนเอง และการใช้ยาของผู้ป่วยก่อนและหลังให้คำปรึกษา เพื่อดูผลของการให้คำปรึกษาต่อการดูแลตนเองและการใช้ยาของผู้ป่วยเบาหวาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้เป็นผู้ป่วยนอกที่มาใช้บริการตรวจรักษาในคลินิกเบาหวาน ที่เปิดให้บริการทุกวันศุกร์ เวลา 8.00 – 12.00 น. และได้รับวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวาน ณ โรงพยาบาลแม่สะเรียง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ผู้ป่วยนอกที่มาใช้บริการตรวจรักษาในคลินิกเบาหวาน ในช่วงเดือนมิถุนายน 2542 และมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ตามคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้คือ

1. เป็นผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเบาหวาน และเข้ามารับการตรวจรักษาที่คลินิกเบาหวาน อาคารผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลแม่สะเรียง ในช่วงเดือนมิถุนายน 2542
2. เป็นผู้สมัครใจให้ความร่วมมือในการศึกษา ทั้งนี้เพื่อพิทักษ์สิทธิมนุษยชนของผู้ป่วย และป้องกันการสูญเสียกลุ่มตัวอย่างขณะทำการศึกษา และก่อนสิ้นสุดการศึกษา
3. ผู้ป่วยมีการใช้ยาในการรักษาเบาหวาน เพื่อสามารถศึกษาการใช้ยาของผู้ป่วยได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติดังกล่าว จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษานี้ ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. แบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยเบาหวาน ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(ภาคผนวก ก) โดยประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชื่อ สกุล เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว สิทธิในการรักษาพยาบาล ระยะเวลาในการเป็นเบาหวาน จำนวนสมาชิกในครอบครัว ประวัติการเจ็บป่วย บุคคลที่ให้การดูแลแก่ผู้ป่วย การมีญาติสายตรงเป็นเบาหวาน น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลของร่างกาย ความดันโลหิต และระดับน้ำตาลในเลือด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเอง ซึ่งแบ่งย่อยเป็น 5 ด้าน คือ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การช้ยาและการรักษาพยาบาล การดูแลเท้า ด้านอารมณ์และสังคม การป้องกันภาวะแทรกซ้อน และการออกกำลังกาย

เกณฑ์การให้คะแนน

เนื่องจากแบบสัมภาษณ์เป็นเรื่องของพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเอง เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยข้อคำถามจะมีทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการให้คะแนนจึงขึ้นกับข้อความคำถามดังกล่าวด้วย

การให้คะแนน คำถามแต่ละข้อจะมีคำตอบให้เลือก 3 ระดับ คือ

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึงผู้ตอบแบบสัมภาษณ์กระทำสม่ำเสมอทุกวัน หรือปฏิบัติอย่างน้อย 4 ครั้งต่อสัปดาห์

ปฏิบัติบางครั้ง หมายถึงผู้ตอบกระทำเป็นบางครั้งหรือปฏิบัติ 1-3 ครั้งต่อสัปดาห์

ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึงผู้ตอบไม่เคยกระทำเลยหรือกระทำน้อยมาก หรือปฏิบัติน้อยกว่า 4 ครั้งต่อเดือน

การให้คะแนน

กรณีข้อคำถามเชิงบวก ได้แก่ข้อคำถามด้านพฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองข้อที่ 1, 3, 7, 16, 17, 24, 26-29, 31-32, 35, 39-45 รวมทั้งหมด 20 ข้อ จะมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ ให้คะแนน 2 คะแนน

ปฏิบัติบางครั้ง	ให้ คะแนน	1	คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติเลย	ให้ คะแนน	0	คะแนน

กรณีข้อคำถามเชิงลบ ได้แก่ข้อคำถามด้านพฤติกรรมการดูแลตนเองข้อที่ 2, 4-6, 8-15, 18-23, 25, 30, 33-34, 36-38 รวมทั้งหมด 25 ข้อ จะมีเกณฑ์ให้คะแนนดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	ให้คะแนน	0	คะแนน
ปฏิบัติบางครั้ง	ให้คะแนน	1	คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติเลย	ให้ คะแนน	2	คะแนน

2. แบบบันทึกข้อมูลของผู้ป่วยเบาหวาน (ภาคผนวก ข) สำหรับบันทึกการใช้ยาของผู้ป่วยเบาหวานและปัญหาต่างๆที่พบจากการใช้ยาและมีผลต่อการรักษาของผู้ป่วยเบาหวานแต่ละราย เพื่อเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้องแก่ผู้ป่วย ซึ่งข้อมูลได้จากแฟ้มประวัติของผู้ป่วย (OPD Card) และได้จากการสนทนาขณะการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วย ทั้ง 3 ครั้ง

3. คู่มือในการให้คำปรึกษาสำหรับผู้ให้คำปรึกษา (ภาคผนวก ค) จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาแก่ตัวผู้ให้คำปรึกษาเอง คู่มือประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับโรคเบาหวานและวิธีการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยเบาหวานถึงการดูแลตนเองและการปฏิบัติตัวในด้านต่างๆ รวมทั้งเอกสารแผนพับเกี่ยวกับโรคเบาหวาน และการปฏิบัติตัวที่จัดทำให้แก่ผู้ป่วยเบาหวาน

การหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือในการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการได้มาซึ่งข้อมูลที่ดี ดังนั้นการควบคุมคุณภาพของเครื่องมือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำเครื่องมือมาตรวจสอบหาคุณภาพ 2 อย่าง ได้แก่

1. การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบเครื่องมือ (content validity) โดยผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ผู้ควบคุมการค้นคว้าแบบอิสระ จำนวน 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 1 ท่านเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบทั้งความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมและความชัดเจนในเนื้อหาและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ (reliability) โดยการทดสอบแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจพิจารณาแล้ว ในผู้ป่วยเบาหวานที่มารับบริการที่คลินิกเบาหวาน โรงพยาบาล

แม่สะเรียงที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือในส่วนพฤติกรรมการดูแลตนเองโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัก (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบบันทึกข้อมูลและการใช้ยาของผู้ป่วยเบาหวาน ผู้ศึกษาได้ดำเนินการขอผู้เข้าร่วมในการศึกษา จากคลินิกเบาหวานซึ่งเป็นพยาบาลประจำคลินิกของโรงพยาบาลจำนวน 3 ท่าน และชี้แจงรายละเอียดในการเก็บข้อมูลให้กับผู้ร่วมการศึกษา การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาข้อมูลและรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ป่วยเบาหวาน ที่เข้ามารับการรักษาในคลินิกเบาหวานจากรายงานประวัติผู้ป่วยแต่ละราย เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้
3. ในวันให้บริการคลินิกเบาหวาน ผู้ศึกษาและผู้ร่วมการศึกษาเริ่มทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยเบาหวาน (pretest)
4. ผู้ศึกษาดำเนินการให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยเป็นรายบุคคล และกรอกข้อมูลผลการตรวจร่างกาย การให้ยาและปัญหาที่พบในแต่ละครั้งของการให้คำปรึกษา ให้คำปรึกษาแก่ผู้ป่วยคนละ 3 ครั้ง คือ 1 ครั้งต่อเดือนตามวันนัดที่แพทย์ระบุไว้ในผู้ป่วยเบาหวานแต่ละราย
5. ในวันให้คำปรึกษาครั้งที่ 3 ผู้ศึกษาและผู้ร่วมการศึกษาทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างอีกครั้งตามแบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยเบาหวาน เพื่อเป็นการทดสอบพฤติกรรมในการดูแลตนเองภายหลังจากให้คำปรึกษาจนครบ 3 ครั้ง (posttest)
6. รวบรวมข้อมูลทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องและใช้คอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows และกำหนดค่าความเชื่อมั่นทางสถิติในระดับร้อยละ 95 ($\alpha = 0.05$) โดยใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ใช้สถิติพรรณนาและแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับการดูแลตนเองของผู้ป่วย โดยใช้สถิติ Pearson correlation เพื่อทดสอบข้อมูลเชิงปริมาณ และ Chi-square เพื่อทดสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ
3. เปรียบเทียบข้อมูล การดูแลตนเองด้านต่างๆ ระดับน้ำตาลในเลือด ดัชนีมวลร่างกาย และการใช้ยาของกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานระหว่างก่อนและหลังการให้คำปรึกษา ใช้สถิติ paired t-test และทดสอบข้อมูลความเหมาะสมของการออกกำลังกายระหว่างได้รับและไม่ได้รับคำปรึกษา ใช้สถิติ Chi-square